
Acta provincialis synodi, gehalden binnen Zutphen den XIX und XX Januarij anno MDLXXX.

Des morgens seindt die diener des godtlijcken woorts und ouderlingh uijt den hertoghdom Gelder und graeffschap Zutphen und het landt van Overissell bij malekanderen in den naemen des Heeren gekoemen, ende nae die au-

roepinge des naemens Gottes JOANNEM FONTANUM tot eenen praesidem, JOANNEM à NIECKENN tot eenen assessorem und JACOBUM ELDENIUM tot eenen scribam vercoeren und volgens van diese naefolgende stucken gehandelt.

De generalibus.

1. In den ijersten is besloeten aengaende het stuck der lehr und ceremonien, dat die articulen des nationalis sijnodi van Dordrecht in alle gemeint aengenoemen, in den prothocoll eines ijeglichen consistorii gestelt ende van allen dienaeren des woordes, ouderlingen und diaconen, die tegenwoordich in den dienst sijn ende in toecoemende tijden sullen gestelt worden, onderschreven sullen werden.

2. Aengaende het soevende articule sijnodi nationalis Dordracenae ter plaetze van die kercken und kerekenversamlinge, umb enichheit under den dienaeren te onderhouden, alle quaede suspitien, misvertrouwen ende praeeminentien to vermijden, is voor goet angeschen, dat in dese boevenbenoembden landen die geburte in predicken und gelijkheit under den dienaeren sall onderhouden werden.

3. Van den gebeden voor und nae die predicatie is gans noedich geacht, dat men bij den formulaer, achter in den Catechismo gesat, hetsij dan dat men sij van buijten ofte van binnen, daernae dat een iegelijk bequaem doen kan, blieden sall ende niemandt op sijn eijgen handt tot gebeden tho spreken off te dichten, niet overeencemende met het voorschrevenc formulaer ende summe der predicatie gedaen, hem sall geven.

4. Van die forma des doops is raedtsaem bevonden, dat men in den steden, daer veell kinder tot den doop gebracht werden, het corte formular, daertoe beschreven, sall gebruecken umb die gemeine toehoerer niet toe langh op te houden und sovoell muglick in der kercke tho halden, doch in den darperen, daer weinich kinder kommen, sall het lange formulaer, in den Catechismo beschreven, onderhouden worden.

5. Van die vraegen, die van den vaeder ende getuijgen des kindts in de bedieninge des doops gefordert worden, is verordinet, dat men sij haltenn sall.

6. Die vaeder des kindts sall vermaent worden irst bij den dienaer privatim te koemen, ind volgentz oock bij den doop deses kintz hem stellen, voor sijn eijgen kindt stipulieren ende den naemen onses Heeren daeraever aenroepen.

7. Van het avontmaell den krancken tho deilen niet allein buijten den tijt des avontmaels, mer oock als het in der gemeinte bedient wort, is besloeten, dat men datselve in giene gemeinten aenrichten sall, fur ind alleer dat daervan in nationali sijnodo besloeten is, uijt oorsaecken dat het geveerlich is ende oock in gienen kercken deser Nederlanden tot noch toe is gebruickt geweest.

8. Dat gesangh: O Godt der du onse Vaeder bist, etc. sall voor die praedicatie gesongen worden.

9. Van den orgelen is besloeten, dat men bij den artickell, daervan in sijnodo Dordracena besloeten, blijven sall.

10. Is voor goet aengesehen und besloeten, dat men tot nut und profijit dieser landen binnen der stadt Zutphen een universiteit leggen sall und daerumb aen den wallgeboeren heeren graef JOHAN VAN NASSAUW, stadtholder van Gelderlandt, volgens aen die gansche landtschap ende magistract aenhalden sall, und voorts daeraver uijt sijn, dat men allenthalven ¹⁾ guede particulieren Reformierte schoelen aenstellen. Und sooviel het werck van die universiteit anghiet, is dem kerckenraedt van Aernhem opgelacht in den naem dieser Reformerter kercken mit supplicatien sulcks te versuecken.

11. Diewiell dese landen in groote gefahr staen van wegen der oneenicheit der religion unde te besorgen, dat daeruijt veel inconvenienten erfolgen mughten, is belangendt eenen religionsfreden soowall generalick als particulierlick in desen landen op te richten besloeten, dat derselve ingestelt ende gemaeket mach werden mit desen bescheit, dat die lehr des evangeli haeren vrijen loop gelaeten ind in generelij wijess noch in dorperen ofte steden verhindert werde ende dat die kercken, schoelen und derselven dienaeren mit allen, wat daeraen appendiert, mit nootwendige onderholt sonder beswaerungh der armen luiden van den kerkengoederen versien moege worden, daerneffen dat die vermeinte Catholische religie mit derselven ceremonien alsoo limitiert werde, dat sij met haer exercitie niemandt ergernis ofte oorsaeck tot onrow geve und dat datselve van beijden deijlen onderhouden werde, totdat door een allgemeine ofte nationale vergaederinge aller dieser landen anders uijt Gottes woort hierin versien offt verordent worde.

12. Mit d'affdeilinge dieser landen kercken in seecker classes sal men wachten tot op die naestcoemende vergaederinge, ind iss den kercken van

¹⁾ „allenthalven“ ontbr. in T.

Harderwijk bevoelen tijt ende plaetze derselver te noemen ende uijt toe schrijven ongeveerlick in Maio. Doch soo eenige swaere saecken voorvielen, sal men dieselvigen umb den sijnodum ehr toe beroepen aen die kercke voors. gelengen laeten.

13. Is gemaect een catalogus der kerckendienaeren, rectoren und schoelmeesteren, waervan iegelick een tijtschrift mit hem nemen sall umb mit der gemeente communicieren, waer sij haer toevlucht van sodaenige te berichten nemen sall.

De particularibus.

14. Naedem FRANCISCUS LAGEUS durch eeniger bruder commendation tho Zutphen aengecommen und aldaer in versoekinghe op forder handelingen gestelt is und fort daernae van denselven broderen, over sijn persoen onderichtet wesende, contrarij getuechnisse haerer vooriger commendation gebleken is, alsoo dat sijn getuichnisse, van hem mitgebracht, niet sufficient bevonden is, daerop hem dan binnen Aernhem in den sijnodo opgelacht is tegen den naesten convent ander getuichnisse van Antwerpen te haelen ende hem daermit te purgieren, hetwelcke hij niet en heeft gedaen noch konnen doen, want contrarie van dem ganschen consistorio van Antwerpen over sijn persoen gegaen ind ¹⁾ bewesen is (dat bij eenen diener niet betaemt toe sijn, die nae die lehr Pauli van binnen ende bujten goede getuichnis hebben sal), hetwelck alle LAGEUS niet anders dan mit neijn seggen, quaetspreecken ende smehen froemer ende godtsaeliger mannen wederlacht heeft, alsoo dat sein defension swack und van giener weerden befonden, ende daerentegen die getuichniss des consistorii van Antwerpen fast mutt blieden, ter tijt toe dat hij tselver wederlecht heeft, ende noch benefens diesen binnen der stadt Zutphen een lichtferdighe daedt begangen heeft, die hij niet heeft kunnen verandtwoorden, dan einssdeels moeten bekennen, waertoe sijn mit de protectie van sijn schuldt, nochtans dienende tot groeter ergernisse der gemeint Christi, ende voortaen oock in de examinatie der leer halven niet heeft kunnen genoechsaeem bestaen, soo heeft der sijnodus nae rechte deliberatie gejudiciert ind verclaert FRANCISCUM LAGEUM onnutt tot den dienst des woortz ende daerenbaeven van dien sall affgesteld sijn ind van Zutphen geremoviert worden.

15. Aengaende nu den dienst binnen Zutphen te versien, ter tijt dat sij einen stedigen dienaar hebben, is besloeten, dat JOANNES FONTANUS nae dem gehaldenen sijnodo den dienst vertreden sall, totdat het sijnodus tho

¹⁾ „ind“ T heeft „ihm“.

Deventer gehalten werde, in welckes plaets JOANNES A NIJECKELL succedieren sall, totdat den diener van Deventer nha haerer gehalten convent aenkoeme, ende die kercke van Harderwijck oock eijner diener om eenen tijtlanck toe Zutphen te wesen oversenden sall.

16. Op het fraegen der broederen van Swoll van die examinatie JOANNIS SILVII, die seer kortelicken uijt den Lutheranismo gekoemen is, is van een diener des woortz in Gelderlandt aever die persoen SILVII getuyjght: irstlich dat hij van die graeffen van . . . ¹⁾ umb seines quaden wesens ende handels halven gedemittiert is und voortz oick van die graeffinne van Benthem, bij diewelcke hij binnen Tekelenborgh superintendent geweest is, in derselviger wijess verlaeten, all off hij schoon eijn getuijchniss ofte passepoort vereregen mach hebben. Waerop besloeten is, dat die broeder van Swoll hem sullen laeten haelen genoehsaeme ende sufficiente getuijchniss tot seiner verandtvoordinge van die genoemden plaetzen, daer hij gedemittiert is, alleer hij sall moegen tot den examen gestelt worden. Ende omb sulcks hernaemaels te vermijden sullen niet allein die broeder van Swoll mer oock alle gemeinten vermaent zyn, haer in die aenneminghe der dienaeren op eijn pruvon volgens den artickell, daervan in sijnodo Dordracena gestelt, te halden.

17. Is gefraeght, off men die krancke kinderen buijten die gemeijne versamelinghe doepen sall? Andtwoord: neijn, om die superstitie to vermijden.

18. Is gevraeght, off men die oock tot den aventmaell sall laeten, die, alsoo sij niet lesen kunnen, haer thien geboeden van woort tot woort niet van buijten kunnen? Andtwoord: wanneer sij haer articulen des gelooffs ende het gebeth weeten, den gront haerer saelicheit relick verstaen, een goet froem leven lejden ende lhersam sijn, dat men sij niet verstooten sall.

19. Item off men die naemen van die aenkomende lidtmaeten voor die bedieninghe des avontmaels sall affleesen? Andtwoord, dat het in die vrijheit der kercken staen sall te doen offte te laeten, daer ment stiftlick ende profijtlick sall vinden.

20. Off het een wettelick echte zij, daer twee persoenen met consent der frunden ahn beiden zijden ende bijwesen der getuijgen malckanderen belofften ende oock umb die uijtroepinghe den kerckendienaer aengesproecken hebben ende daernaer eijn van beiden terughgetreden? Andtwoord, dat het

¹⁾ Hier is de naam niet ingevuld. Ook in T niet.

een echt zij, die om bij malcanderen te coemen mit allen middelen sullen aengesproecken worden.

21. Wat men handelen sall mit een litmaet, die langh bij sijne vrijer ongetrouwet geseten heeft ende, naedat het openbaer geworden is, verclaerde gesceijt te zijn ende dannoch onwarhafflich befonden, ende daerop wider aengesproecken, hem weigerich stellet om sijn vrouw te trouwen? Andtwoordt, dat die diener voortvaeren sall mit hem te vermaenen ende aen te spreecken ende, soo hij frevelmoedich blijft, nae die trappen der disciplijn voortvaeren, dan soofern hij hem ten laetsten daertoe versteit in die tzaemvoevinge, ernstlicken vermaendt ende gestrafft sall worden, opdat die ergnisse van der gemcinte geweret werde.

22. Op die vraegh der bruder van Nijmegen, wie sie handelen sullen met haeren rector ¹⁾, der den Catechismum in der schoelen niet will leeren? Andtwoordt, dat sij mit hem wachten sullen, ter tijt dat die lectiones uijt sijn, doch midlerwiell nae eenen anderen omsehen, denwelcken sij in sijn plaets moegen stellen, soo hij alsoo muchte voortfaeren, ofte soo hij hem anders bedochte, den sal men tot eenen correctorem moeghen gebruicken.

23. Ist raedtsaem aengesehen, dat die van Harderwijk, die oock mit die van Nijmegen eenen rector begheeren, bij haerer magistraet sullen aenholden omb JOHANNI FONTANO, die in Duijtslandt will reijssen, volle commissie te geven van hoerentwegen einen rector te beroepen voor die van Nijmegen. Sijn voorgeslaegen: THOMAS REDANUS ²⁾, SIMON STENIUS, voor Harderwijk LAMBERTUS PIROPEIUS, GERHARDUS HAMMONIUS.

24. Iss die kercke van Harderwijk opgelecht te reformeren Nijkerck ende Putten, ende den van Aernhem Barnefeldt ende Elst.

25. Off men mitfolgensch den XXI artijckell der Dordraci particulieren questioenen van der beschrijvinge der Nederlendische historien oock in desen landen wat doen sall? Andtwoordt, dat een ijeglick tusschen dit und den naesten convent arbeiden sall toe beschrijven, wat bij haer in der reformation der kercken ende veranderingen der politien sich toegedraegen heeft, om aldaer in te brengen, in ordunge te stellen und ahn D. ALDEGONDEUM aver te senden.

26. Op het vurgeven der van Overissell umb twee op haeren sijnodum

¹⁾ „rector” ontbr. in T. ²⁾ „Redanus” T heeft „Rodanus”.

den iersten Februarij binnen Deventer te senden sindt verordent: uijt den hartochdom van Gelre JOANNES FONTANUS, ind uijt der graeffschap Zutphen JACOBUS ELDENIUS.

27. Belangende die ¹⁾ kereke van Angerloe is verordiniert, dat die kerckendienaers van Duijsburch den dienst daerselffs versehen sullen. Des heeft der collator sijn saecken in handen gegeven van die bruders des sijnode, die daertoe gecommittiert zijn ind dieselve verhandelt hebben nae luyt haerer schriften, daervan gemaect.
